

БОГДАН ЛЕПКИЙ

ВИБІР ВІРШІВ

ЛННБ України ім.В.Стефаника

00595309 (V)

БОГДАН ЛЕПКИЙ

06 10
БОГДАН ЛЕНКИЙ

ВИБІР ВІРШІВ

ВЕЦЛЯР 1921
ВИДАВНИЦТВО „СТРУЯ“

WS(2:8a)5-65944

Львівська державна
наукова бібліотека

№

3425

Друкарня Шарфого у Вецлярі.

Мій спів.

Дивуєшся, чому мій спів
Не той, що був колись.
Дивися! Сльози ріками
По краю розлились.

Сторощені гаї, ліси,
Замовкли солов'ї,
Змінилися, я знаю це,
І співанки мої.

Не цвисти квітам на снігах
Коли мороз давить,
Не тішиться й мені в піснях,
Коли душа скимить.

Життя, мов скрипку музикант
Строїло все мене —
Сумний мій спів, товаришу,
Бо все кругом сумне.

Мрії розвіяні і недомріяні,
Радости, бачені в сні,
Квіти столочені, слъози розкочені,
Я переллю в пісні.

Най не кінчаються, в пісні пишаються,
Хоч проминули в життю, —
Той, хто їх виплекав, виспівав, виплакав,
Радо спічне в забуттю.

Заспів.

Колисав мою колиску
Вітер рідного Поділля,
І зливав на сонні вії
Степового запах зілля.

Колисав мою колиску
Звук підгірської тримбіти,
Що від неї зорі меркнуть
І росою плачуть квіти.

Колисав мою колиску
Голос недалеких дзвонів,
І веселий спів весільний,
І сумний плач похоронів.

Колисав мою колиску
Крик неволеного люду,
І — так в серце вколисався,
Що до смерти не забуду.

Молоді пісні.

Молоді пісні,
Молодечий жар,

Я несу Тобі,
Як сердечний дар.

Я несу тобі,
Матінко моя,
Часточку душі,
Частку свого „я“.

Батьком тих пісень
Безвідрадний сум,
Безутішний день,
Невмолимий глум.

Матірю — туга,
А кумою — злість,

І тота жура,
Що гризе і їсть.
Що гризе і їсть
Втіху і любов. —
От який то гість
До тебе прийшов!
От який то гість
До Тебе прийшов —
Кости Твої кість,
Крови Твої кров!

Над полем.

Над полем зимний вітер віє
і листем гонить.

Село у мряці ледве мріє;
гень дзвонять дзвони.

Далекі, тихі, легкі звуки,
пливуть світами,

Немов калатання розпуки
до щастя брами.

Сонце гасне.

Сонце гасне за горою,
і з-провола
Світ вкривається імлою;
доокола...

Так минають дні за днями,
рік за роком.
Ближше й ближше нам до ями,
з кожнім кроком.

Тая яма... темна сила...
Моцний Боже!
Чи зійдемося там, мила? —
Може... Може...

Весна...

Весна до нас рік-річно повертає,
Рік-річно кожне дерево цвите.
Та серце людське раз лиш процвітає —
Коли настане веремя святе.

Скажіть, чому весну цю одиноку
Колотять бурі, слоти і гради,
Лишаючи брудну, гнилу посоку
Там, де повинні би квіти рости?

Скажіть, чому усякий з нас безбожно
Весну любови від душі жене?
Настане осінь і він жде трівожно
Її і кличе. Та вона не йде.

І лиш часом, здається, ніби чує
Її святий, незримий, легкий хід.
Глядить в вікно — а там зима лютує,
Ревуть вітри, на ріках мерзне лід.

Картина.

Намалюй мені, друже, картину,
Щоб я мав який спомин по тобі,
Намалюй мені гріб, а на гробі
Білий хрест і червону калину.

Або ні! Намалюй, мені, брате,
Наддністрянську, підгірську долину,
І вечірню, спокійну годину.
Синю — синю, задуману дуже.

А долиною яр нехай вється,
Глибочезний, скалистий, бездонний.
А яром най потік неvgомонний
По камінню шумить, ніби злиться.

Намалюй над яром тим тернину,
І полин і кропиву і глоги,
Поміж ними пусти дві дороги,
Одну в гору, а другу в долину.

По одній, най вона іде, друже,
А по другій його пусти, брате,
Перед ними ні ліса, ні хати,
А між ними яр глибокий дуже.

Так ідуть вони мовчки в долину —
Докоола спокій, наче в гробі...
Намалюй мені, друже, картину,
Щоб я мав який спомин по тобі.

Вечірний дзвін.

Вечірний дзвін, вечірний дзвін

Лунає за горою.

Добру поклін, а злу проклін,

І вічний мир з собою.

Ось день минув. мов і не був,

Йде нічка, час спокою.

Що ти почув, що перебув,

Не забереш з собою.

Хаос вражінь, втіх і терпінь,

Танок сміху й ридання,

Від поколінь, до поколінь

Йде в море існування.

Твоє життя, твоє буття

Оден звук в цьому хорі;

І ти і я розвіємся,

В бездоннім, вічному морі.

Дивний танок, грізний танок,

Страшна музика грає,

Плетім вінок! Ще крок, ще скок —

І — вічність нас чекає.

Плетім вінок, плетім вінок

З хвилини, перлини блискучих,

Щоб не замовк, життя танок

Для поколінь грядучих.

Ще крок, ще мент, і сміх й лемент,

А там — лиш знак питання.

Життя момент — малий ффрагмент
В поемі існування.

* * *

Вечірний дзвін, вечірний дзвін
Лунає за горою.
Добру поклін, а злу проклін,
І вічний мър з собою.

В РОЗТОКАХ.

Наші гори.

Гей, чудові наші гори!
Гей, чудова сторона!
Відживає серце хоре,
Обновляється душа.

І, як ті вірли крилаті,
Так думки в гору летять,
В голові, як діти в хаті,
Вдержатися не хотять.

Лиш женуть все висше, висше,
На верхи і на шпилі,
Де чим-раз до неба близше,
Чим-раз дальше до землі.

Ніч над Черемошом.

Висока сіра скиля,	Часом сова озветься,
Така стара як світ,	Як грішника душа,
Під нею зимна хвиля	І з неба відорветься
Сполокує граніт.	І полетить зоря.
Над нею небо сине,	Часом лилик стрілою
Отари білих хмар,	Перешибне воздух.
І місяць небом лине,	Й окутаний імлою
І ніч — як чарів чар!	Щезає, ніби дух.

Часом сопілка в горах
Заплаче, зақвилить,
А Черемош по зворах
Шумить, шумить, шумить...

До Черемоша.

Черемоше, брате мій,
Прискори бігу!
На хребет холодний твій
Я пускаю, як-стій,
Сплав важкий — тугу!
Сплав важкий — тугу...

Гей тяжка, тяжка вона,
Як цілі ліси!
Де бездонна глибина,
Де підводна скала,
Там її неси!
Там її неси...

На лодці.

Пливи, моя лодко, по філі
В спокійну, вечірню годину.
Вже мли, ніби сні легкокрилі
Снуються й лягають на скилі, —
Неси мене, лодко, в даль сину!

Он, видиш, як гори дрімають,
А хмари, а мряки, як думи
Від гаю до гаю літають,
І шепчуть їм щось і співають
Високих ялиць сумні шуми...

Чому ж би й мені, моя лодко,
Не мож на хвилину заснути,
І спати спокійно, солодко?
Чому ж би й мені, моя лодко,
Не вільно життя позабути?

Ні, не видержу я!

Ні, не видержу я!
Як дитина мала,
На шовкові положуся трави.
Хай забуду на-мить,
Що тут треба нам жить,
Треба хати, одежі і страви.
Заспівайте, пташки,
Нахиліться, квітки!

Повій, вітре, з зеленого гаю!
Хай дитячі літа,
Молодече життя
На хвилину собі пригадаю.

Хай згадаю той час,
Що на-віки погас,
Час безмежної, вільної волі,
Як русявим хлопцям
Я тинявсь тут і там
Сам оден по широкому полі.

Як дзвонили мені
Ті дзвіночки пільні,
І як грали потоки срібlistі,
Як весь божий простір,
Від землі аж до зір,
Зливав чари на мене пречисті.

І хоч чар той минув,
Так минув, мов не був,
Хоч я нині зівсім відмінився —
Заспівайте, пташки,
Нахиліться, квітки,
Щоби я сам собі хоч приснився.

Щоб явився мені,
Як в казочному сні,
Вік свибоди і час задовілля —
Заспівайте, пташки,

А ти, дубе, шуми
І на мене хили своє гілля.

Така чудова нічка.

Така чудова нічка,
Неначе сон о раю.
Чи єсть що краще в світі —
Їй Богу! я не знаю!

Хотілось би вселенну
До серця пригорнути,
Що гарне — пам'ятати,
А що лихе — забути.

Й кричати: „зупиніться
Часу бездонні ріки!...“
Ах гори! Хоч присніться,
Коли засну на-віки.

До одинокої ялиці.

I.

Громом розбита ялице,
Гень на верху, одинока,
Рідна моя ти сестрице,
Горда й висока!

Скільки пісень ти навчила
Птахів весною, в розмаю!

Птахам цим вирости крила,
Світом буяють.

Тиж осталася самотна,
З лоном розбитим від грому...
Близька ти, сестро скорботна,
Серцю мойому.

II.

Громом розбита ялице,
Гень, на верху, одинока!
Рідна моя ти сестрице,
Горда й висока!

Скільки казок ти сказала,
Квітам, що цвіли при тобі,
Нині самотною стала
В тихій жалобі.

Квіти на сонці зівяли,
Трави вода замулила,
В-коло каміння і скали,
Пустка, могила...

Як шумно філя грає.

Як шумно філя грає,
Як бистро в діл біжить!
Весельце філю крає,
А плесо мерехтить,
як жемчуг.

Весельце філю крає,
З човна несеться спів,
По берегах лунає
Мельодія без слів —
На ввесь луг.

„Керманичу, собою!
Звідкіля ти, і хто?“
„Я — каже — сум, син болю,
Я знав тебе давно,
я твій друг.“

Як шумно філя грає,
Як бистро в-діл біжить!
Усе, що є — минає,
Міниться, мерехтить,
як жемчуг.

Лиш смуток не минає
І не вмірає сум.
Над світом так літає,
Як над рікою шум,
смутку дух.

Студена хвиля плеще.

Студена хвиля плеще
Об круті береги,
І очерет шелеще,
А хвиля плеще, плеще

І беться без ваги
Об камінь.

На хвилі місяць грає
Сімфонію без слів.

З хвиль кучері сплітає,
Жемчуг переливає,
Сімфонію без слів

Співає:

„Чарівна ніч, чарівна!
Над річеньку ходім.
Ти будеш як царівна,
Русалкам водним рівна,
Ріка буде наш дім, —
Ходімо!“

І ми пішли.

І ми пішли. Пішли над тую річку,
Що звесь чуттям, коханням, і тугою,
І ми пішли в осінню, тиху нічку,
Гень від людей, і потонули там
на саме дно.

Й побачили ці пишні диво-квіти,
Яких не бачити нікому на землі,
І-радувались ними, тішились як діти,
І грались в піжмурки у млі
із жемчугів.

Пощож ви в річку невід запустилм,
Пощо на світ з глибин добули нас?
Щоби жили ми з вами і тужили
Чекаючи, пок' не наспіє час
зійти у глиб?

Гори мої гори.

Гори, мої гори,
Зелений розмаю,
Хоч вже стільки літ минуло,
Я про вас гадаю.

Бачу кожную стежку,
Чую кожную річку,
Не одну я про вас, гори,
Передумав нічку.

Не одну я нічку
З собою балакав,
Коли-б не цей сивий волос,
То може-б і плакав.

Коли-б не цей волос
Горем побілілий,
Може-б до вас мої мисли
Пташкою летіли.

Пташкою летіли,
Хмарою упали,

~~26.325~~

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

Львівська державна
наукова бібліотека²
3425

Там, де наші серця райським
Квітом процвітали.

О С І Н Ь.

Останній птах в вирій летить.

Останній птах в вирій летить,
Остання квітка вяне.
Листками вітер шелестить,
Немов говорить: цить! ах цить!
Тепер спокій настане.

Що процвітало на весні,
Гарячим літом спіло,
Шукало прожитку собі, —
Те, в осени, у боротьбі
Із смертю змарніло.

З краси й приман обдертий цвіт
Конає на болоні...
Такий то вже цей божий світ!
На все, що лиш дійде до літ,
Смерть покладе долоні.

Відчинилися небесні шлюзи.

Відчинилися небесні шлюзи,
День і ніч дрібонький дощ паде.

Жде листок останній на галузи,
Поки вітер його відорве.

Жде листок останній і з тривоги
На обдертій гилячці дріжить...
Ах! Хіба і ти, листочку вбогий,
Й ти також бажаєш вічно жити?

Вянуть квіти.

Вянуть квіти, листя рідне,
Небо меркне і біліє,
Як зіниця, що поблідне
Нім завмре і скамяніє.

Поле в млі, як в домовині
Під покривалом небощик.
Смерк лягає по долині,
З неба накрапає дощик.

На розпуттю хрест дримає,
На хресті ворона краче —
Осінь стернями блукає
І за літом гірко плаче.

Жаль їй квітів, що звялила,
Жаль землі, що в смутку нив —
Білі руки заломила,
Понад полем йде і вив.

Під шпихлером.

Надбігла хмара чорна і закрила
Останній клопоть неба. Ніч і мла,
Як птаха хижа, чорнокрила
На землю каменем лягла.

І не доглянеш, де хлів, а де хата,
Де річка весь, а де чорніє млин,
Де хрест стоїть, а де верба кріслата
Втомившись хилиться на тин.

І не доглянеш, де богач, де бідний,
Де пан, а де комірниця-вдова.
У коршмі каганець погас послідний
І починається владіння сна.

Під шпихлером громадським на колоді
Вартівники святого сонця ждуть.
Розмовою полошать сон та — годі!
Скотилися на землю і хропуть.

Заснуло все. Часом лиш пес завиве,
Або сова зловіщо заскиглить.
Осіnnий дощ на церкві баню мие
І хрест на цвинтарі скрипить.

Гостина.

Глибоким, тихим вснуло сном,
Усе кругом.

Лиш вітер виє під вікном
Сумний псалом.

Крізь шибби невиразно чуть,
То там, то тут,
Як краплі дошеві падуть,
Важкі, мов ртут.

І в двері чутно легкий стук.
„Стук-стук! Стук-стук!“
Таємний, добре звісний звук
Незримих рук.

„Хто йде?“ — Питаюся зі сна.
„То я, то я,
Твоя товаришка давна,
Нудьга, нудьга.“

Гість.

(Малюнок.)

Глухе, бездушне отупіння
Напало землю. Цвіти мруть,
Поля байдужно снігу ждуть,
А хмари висять, як каміння.

Часами вітер надбіжить
Туман стурбує і розвіє.
Село в долині бовваніє
І п'яним сном дрімає-спить.

Погасло світло. Зачинились
На засув двері. Вірні пси
В соломі з ухами варились.
Лиш блуд блукає по межі.

Лиш стежкою попід плотами
Йде голод — сіл щорічний гість.
Держить в руках мужицьку кість
І грізно зиркає очами.

Журавлі.

Видиш, брате мій,
Товаришу мій,
Відлітають сірим шнурком
Журавлі в вирій.

Чути: кру! кру! кру!
В чужині умру,
Заки море перелечу
Крилонька зітру.

Мерехтить в очах
Безконечний шлях,
Гине, гине в синіх хмарах
Слід по журавлях.

Коли в саді.

Коли в саді листок останній зжовкне
І цвіт останній у городі звяне,
Коли остання пісня в полі змовкне
І осінь пізна і глуха настане —
Тоді згадаєм все, що було мило
І від життя сховалось до могили.

Тоді згадаєм тії первоквіти,
Що так несміло ве-ну зустрічали,
А ми в саду як ті невинні діти,
Весело граючись квітки зривали,
І в білу вазу клали їх, як в трумну —
Тоді згадаємо — й буде нам сумно.

Тоді згадаємо кождіське слово,
Що з серця вийшло і у грязь упало,
А хоч цвіло і пахло так чудово,
І хоч коханням, мов росою с'яло,
Ми попри його перейшли байдужно —
Тоді згадаємо й буде нам тужно.

Цить!

Море пожовклого листа,
Повінь зівялих квіток.
Бачу, а може лиш сниться,
Тихий, цвинтарний куток.

В мраці сіріє могила,
Хрест на могилі скрипить,
Біля хреста, — моя мила,
Клякла і молиться. Цить!

Прийдуть задушні дні.

Прийдуть задушні дні. Родичам діти,
Братові сестри і другові други
Останні кинуть на могилу цвіти,
Як доказ пам'яті, любови й туги.

Настане ніч й квітки почнуть казати
Мерцям про світ, котрий вони лишили,
І про людей, яких прийшлося пізнати,
Заки їх смерть загнала до могили.

І скорше час буде для них минати
На цій розмові тихій і сердечній,
І менше скучно їм буде лежати
В цій темряві глибокій, безконечній.

Перший сніг.

Тихо, легко і спровола
Білий сніг паде як з сита;
Вже ціла земля докола
Ним прикрита.

Забілілися діброви,
Сосни, берести і дуби
Вже дістали для обнови
Білі чуби.

Порівнались людські ниви:
Кривди в поділі не слідно.
Всюди тихо мовчаливо,
Всюди бідно.

І гроби там під горою,
Що їх смерть так пильно рие,
Вітер білою габою
Рівно криє.

Вже мабуть і цю дорогу,
Що по ній ми ходим було,
Снігом занесло небогу,
І — задуло.

Finale.

Розжалобилася душа
У смутках непомірних,
Що збулась радості життя,
І що опущена, сама
Йде по полях безмірних.

Йде в пізну осінь. Сніг паде
І в сірій грязі тав.
Ні тут, ні там, ніде, ніде,

Ніхто, нічо, її не жде,
Ніхто її не знає.

Довкола неї тишина,
Така що дзвоном дзвонить,
Така бліда, така німа,
Що в ній нічо, нічо нема,
Лиш смуток сльози ронить.

Лиш з тихим шелестом на шлях
Падуть листочки бідні.
Як той знечевя вбитий птах...
Падуть зівсім, зівсім оттак
Надій листки послідні.

З А Л Ь Б О М У.

Я знаю.

Я знаю, що нема мені
Між вами місця, браття милі.
В життя бурливій товкітні,
Як сироти ідуть пісні
Застукані, безсилі.
Та ярмарок отсей марний,
Колись таки скінчиться.
Настане свято. І давний
Поет, мов сон якийсь сумний
Колись комусь присниться.

Жаль.

Як мені вас жаль,	Як мені вас жаль,
Як жаль,	Як жаль,
Листки летючі	Ви слези жгучі,
В бурі — тучі,	З серця йдучі,
У незнану даль.	Кервавi, мов кораль.

Як мені вас жаль,	Як мені вас жаль,
Як жаль,	Як жаль,
Гадки дрімучі,	Ви, душі мручі,
Як падучі	Дармо ждучі
Роси в море фаль.	Щастя. Ах, як жаль!

1914 — 1920.

Спочинь серце на хвилину.

Спочинь, серце, на хвилину
В північну годину,
А я думкою далеко,
Далеко полину.

А я думкою полину
В рідну Україну,
На велике пожарище,
На чорну руїну.

Там буду я припадати
До кожної хати

І, що вона перебула
Буду ї питати.

І, що вона перебула
І, що вона чула,
Щоби кривда безпам'ятно
В світі не минула.

Пожовкло листя.

Пожовкло листя. Смерть і тлін,
Бездонний біль.
Летить в село з далеких піль
Червоний кінь.

Без ховстів, без сідла біжить,
Їздця згубив.
З дороги уступайсь, хто жив!
Червоний кінь біжить.

Хтось мене кличе...

Хтось мене кличе, хтось мене
З тихої хати пріч жене.
З тихої хати гонить пріч
В поле незнане, в темну ніч.
Хтось мені шепче: „Бачиш — ліс!
Де твоя шабля, де твій кріс?

Предківську шаблю ржа гризе,
Внук ї на ярмарок везе.

З кріса стріляє до ворон,
А ворог пре з усіх сторон.

Вже чути зойк, вже видно кнут —
А ти ще тут? а ти ще тут?“

Хтось мене кличе, хтось мене
З тихої хати пріч жене.

Не знаю, хто і свідки ти,
А мушу йти, а мушу йти.

Приснились нам, приснили.

Приснились нам, приснили
Сни якісь зза могили.

**Огненні і кєрєаві
Великі снї о славі.**

Чи тії сні лиш сняться?
Чи може раз здійсниться?!

Де єсть твій дім?

„Де єсть твій дім, твій тихий дім?
Скажи, мій любий брате...“

„Ударив нагло ясний грім,
Спалив мій дім, звалив мій дім,
Нема де зимувати.“

„Де твоя жінка, діточки,
Де вірна челядина?“
„Он, бачиш тії могилки?
Скиглять вітри, летять галки,
Отсе моя родина.“

І в мене був свій рідний край.

І в мене був свій рідний край,
Цвіли там квіти у діброві,
Шумів таємну пісню гай,
Збіжжа стелилися чудові
На паску і на коровай...
І в мене був свій рідний край.

А нині там земля порита,
Біля рова стрілецький рів;
Квітки столочили копита,
Ліс поторощений счорнів,
Пшениця, ніби градом збита —
Щаслив, хто бачив її не здурів!

І в мене був свій рідний край,
Хати в садочках потапали;
Коли настав чудовий май
І соловейки заспівали,
Здавалось — не земля, а рай.
І в мене був свій рідний край.

А нині з сіл сліду немає, —
Де хочеш, вітре, там гуляй.
З могили череп визирає,
Хрести стоять, як чорний гай,
Між ними смуток похожає,
І сльози ллються, як Дунай.

О краю мій! Свято руїно,
Новітня Трое в попелах!
Перед тобою гну коліно
І кличу: Боже в н-бесах,
За кров, за муки, за руїну,
Верни, верни нам Україну!

Верни нам нашу прежню волю,
І добре імя нам верни,
Людською кривдою важкою
Землі святої не скверни,
Досить вже кривди, муки й болю —
Верни нам вітчину, верни!

Ой колосися, ниво, колосися.

Ой колосися, ниво, колосися
Колоссячком зі злата!
Не даром ріки крови тут лилися,
Тяжка була робота.

Не даром довго грали тут гармати,
Ой грали, не вгавали!

Та прийшлося батькам свої голови дати,
Щоб діти землю мали.

Намова.

Було їх в повній збруї хлопів чотири, —
Він сам оден, взяли і ведуть до кватири.

„Де курінь твоїй тепер? Говори!“ — „У полі.“

„Як і яким шляхом пустився?“ — „До волі.“

„Кілько оружжя і людей?“ — „Не багато.“

„Хто веде, який лад, як воюють?“ — „Завзято.“

„А! Мудрагель, мудрагель!.. Послухай!.. Раджу,
Правду скорійш говори.“ А він: „Не зраджу.“

„Ах ти хахол, ти чорт! Хиба я не маю
Стричка на карк твоїй твердий?“ — „Знаю. Чекаю...“

В ночі.

Збудився я в ночі, —
Осінна ніч була,
Гукали, десь сичі,
Стелилася імла.

Ні місяця, ні зір,
Мов океан кругом.
Лиш вітер, ніби звір
Гукає під вікном:

Вставай, вставай, вставай!
Не час тепер на сон,
Мов рана рідний край,
Мов зойк оден і стон.

Завзялась вража хлань,
Щоб люд з землі змести,
Куди лиш не поглянь:
Хрести — хрести — хрести!

Біліє в полі кість,
І червониться кров,
І веселиться злість,
І сльози лле любов.

Бездомний чоловік,
Іде в незнаний світ,
А скільки там калік!
А скільки там сиріт!

День темний від димів
Ніч ясна від луни, —
А кільки вже тих днів
І ночий у огни!

Вставай, вставай, вставай
Не час тепер на сон,
Мов рана рідний край,
Мов зойк оден і стон.

Привид.

Бачив я в сні, чи на яві? —
Певно не вмію сказати,
Може лиш хорій уяві
Божа з'явилася мати.

У золотистій киреї
Ніби небесна цариця,
Квіти сміються до неї
Сонце до неї сміється.

Чом же у неї на лицах,
Ніби задума вечірня?
Чом же в блакитних зіницях
Туга глибока, безмірна?

Видно — вертає з дороги
В церкву свою ночувати;
Має утомлені ноги,
Має скервавлені шати.

Має у серці сто болів,
Ніби мечів сто затрутих —
Бачила там, на бій полі
Те, що не годен забути.

Ніби вертає з дороги
В церкву свою ночувати,
Має утомлені ноги,
Має скервавлені шати;

З вітром розвіяла коси,
Ніби колосся на ниві,
Гляну — Боже мій! що се?
Коси ті сиві... і... сиві!

Деж ви?

Деж ви мої рідні ниви,
Що не годен вас пізнати?
„Чи не бачиш? Порівнали
Нас шрапнелі і гранати.“

Деж ти гаю мій, розмаю,
Граби, берести, дубина?
„Розметала нас зимою
Небувала хуртовина.“

Деж поділась стріха тая,
Що до неї я без стриму
Все спішився, мов до мами?
„Де? Питайсь огню і диму.“

Деж батьків моїх могили,
Гень за церквою у гаю?...
Цитьте! Цитьте! Бракло сили,
Щоб дослухати до краю.

Передвічна туга.

Передвічна туга,
Вірная подруго,

Возьми, возьми серце в жмені,
Сціпи його туго!

Най воно поборе
Свое власне горе,
Бо по світі розлилася
Недоля, як море.

Де тільки не стану,
Де оком не гляну,
Всюди, всюди бідні люди,
Ніби квіти вянуть.

Тут мати з розпуки
Заломлює руки,
А там дідусь сивесенький
Пращає онуків.

„Летить, пташенята,
Де грає гармата,
Серед крові лист дубовий
Вся ваша заплаати.

Летить ви світами
Від батька-від мами,
Гонить славу кервавую
Чорними шляхами.

Гонить ясну славу,
Бийтеся за справу,
Ми з голодом і з холодом
Матимем розправу.

До дому прийдете,
А нас не найдете,
На згарищах, попелищах
Шукати нас мете.

Або на чужині
При лихій годині,
В непривітній сторононці,
В чужій, домовині.“

.

Передвічна туга,
Вірная подруго,
Возьми, возьми серце в жмені
Сціпи його туга.

Щоб воно терпіло,
В терпінню не мліло,
Щоби з груди не вирвалось,
Не збожеволіло!

Возьми мене.

Возьми мене з собою,
Коня тобі напою
Студеною водою.

Напою, окульбачу,
Всміхнуся і заплачу,
Таку вже маю вдачу.

В кульбаку скочу з-заду
Й за спиною присяду:
Не бійся! — я не впаду!

Їздець я знаменитий.
Хоч шлях новий, невбитий
Мчу, мов несамовитий.

І з лука і з рушниці
В лету стріляю птиці,
Вірли й перепелиці.

Товариша такого,
Ти не знайдеш другого,
Бо другів днесь не много.

Дістанеш в серце кулю,
На сон повіки стулю
І до землі притулю.

Возьми мене з собою,
Мій стрільче, мій герою
Возьми, возьми — смерть своєю!

Сніжок.

Мов лебединий пух паде
Дрібний сніжок зпровола.
Як збудишся — то вже буде
Білесенько докола.

Вже не доглянешь тих ровів,
Котрими смерть ходила,
І чорну месьть й червоний гнів
З собою скрізь водила.

І не спізнаш, де ворог впав,
А де товариш вірний,
Бо білий сніг їх вколисав
У сон трівкий, безмірний.

Чим хто з них жив, хто що любив,
За що боровся в бою,
Дух прощення на вік прикрив,
Пеленою сніжною.

* * *

Опрощення великий дух,
Любови дух й покори,
Мов непорочний снігу пух
Зрівнає доли й гори.

В тиху нічку.

В тиху нічку ясна пані
Ходить нашими полями.
Діядем горить на скрані
Невгасимими огнями.

Де не стане, де не гляне
Мерехтить, кругом заграва.
Як спокійна ніч настане,
Нашим полем ходить слава.

В нашім полі гріб при гробі;
Чи це лан, чи цвинтарище?
А вона при кожному гробі
Клонить голову все нище.

З голови проміння ясне
На могилу кожну кане,
Ніби зірка, що не гасне,
Ніби квітка, що не вяне.

Від могили до могили
В ніч маєву слава блудить
Й на гробах, тих, що боронили
Слави й волі, жемчуг губить.

„Спіть, — говорить — добрі люди,
Най вам сниться щастя й воля.“
В тиху нічку слава блудить
Між гробами серед поля.

Вороне чорний.

Вороне чорний! ти з якого краю
Линеш?... „Кров! кров! кров!“...
Тихо я вже знаю.

Вітре, чого ти так сумно й розбільно
Виєш?... „Шу! Шу! Ш-нур!“...
Пет! говорити не вільно.

Річко, чом плесо твоє так румяне...?
Га! Розумію.

Випливаєш з рани.

Ударте в дзвін.

Ударте в дзвін, ударте на тривогу!
Таж від диму сонце тьмиться,
Нарід гине, світ валиться,
Пожалуйтеся Богу!

Най знає Він, як тяжко ми страдали!
Як за нашу кров і рани,
Нам дали нові кайдани,
Бийте в дзвін!...

Нема ... Забрали.

В тисячний день війни.

Бачив я дивний похід,
Бачив — й не збожеволів!
З заходу сонця на схід
Йшла скорбних тисяча днів.

Кожний — не день, а мов вік,
Вік у тривозі, в нудзі.
Кожний неначе волік
Камінь млинський при нозі.

Чола пориті, мов лан
Плугом стальним в осени,
Груди, — неначе курган,
Серця — якісь страшні сні.

Де ваші руки? — Нема!
Де ваші ноги? — Пішли!
Хто вам кров виссав? — Зима.
Де ваша сила? — Взяли!

Їдуть, аж земля стугонить.
Яма могильна їх слід,
Збіжжя за ними горить,
Води стинаються в лід.

Тьмиться синява небес,
Пітьма і пустка кругом,
Ненагодований пес
Виє в ночі за селом.

Глянув ліс — всох, онімів.
Місяць зирнув — і поблід...
З заходу сонця на схід
Йшла скорбних тисяча днів.

* * *

Коли-б я мала, коли-б я мала
Та ластовині крила,
Мене-б від тебе не відорвала
Ніяка в світі сила.

За гори-ріки, за гори-ріки
Летіла-б за тобою,
А так, мій милий, мабуть на віки
Зостанусь сиротою.

На святий вечір.

Смеркається. Ослизлий день
Між мурами конає.
В печі червоний блис огонь,
А в сінях вітер грає.

Той тихий і сумний настрій
Несе мене світами,
І я лечу на крилах мрій
До батька і до мами.

.

Сніжок паде, як срібний пух,
Мороз малює квіти;
Накритий стіл, в куті дідух,
Пустують в сіні діти.

Знайшли собі свистун горіх
І свищать в перегони;
Лящить в ушах діточий сміх.
З дзвінниці дзвонять дзвони.

Гей, кілька то минуло літ!
А я так добре чую

Кожухів шелесть, скрип чобіт,
І щирі пісню тую.

Далекий світ, великий час,
Пливуть літа рікою,
А я все памятаю вас,
Як йдете з колядою.

Ще й нині чую, як Юрко
Співає: „Бог предвічний“,
Як сопраном пищить Федько
Баском реве Зарічний.

Скрипливий наболілий спів,
Такий, як хлопські груди.
Та хто його раз зрозумів
До смерти не забуде.

Ще й нині виджу, як Федір
„Вінчоване“ голосить.
Втворились двері на розвір
І батько в хату просить.

І починається річна
У пан-отця гостина.
Ціле село єднається,
Немов одна родина.

Засіли газди на лавках,
Найстарший на покуття.
Тріщать склянки в сильних руках;
На стелю мечуть кутю.

Говорять, що важкі літа,
Не вродили ячмені,
Що правди їм ніде нема,
І — затискають жмені.

Говорять, — а слова летять
Молитвою до Бога.
Та чи дійдуть, чи долетять?
Щаслива їм дорога!...

Далекий світ, великий час,
Пливуть літа рікою,
Гей! Що чувати там у вас?
Чи йдете з колядою?

Чи ще живий Федір, Юрко,
І мій сусід Зарічний?
Чи й нині як колись, давно,
Співають: „Бог предвічний?“

Чи й нині мерехтять зірки
Над хаткою старою?...
Гей, краю мій, не знаєш ти,
Як тужу за тобою!

Intermezzo.

I.

Коли умру і в тихім гробі ляжу,
Щоб безконечний сон в бездонній пітьмі снити,

Остануться пісні, ті будуть говорити
Об тім, чого тепер нікому я не скажу.

І не одно чуття, що я здавив у собі,
Бажання неоднo, знівечене судьбою,
Воскресне в тих піснях — і буде як весною
Той самопадний квіт на позабутім гробі.

II.

Неси в душі свою найкрасшу думу,
Свою сердечну мрію золоту,
Шляхом життя, посеред крику й шуму
У вічності глибоку самоту.

А ідучи, не розсипай проміння,
Не обтрясай небесної роси,
Щоби в момент найбільшого терпіння
Мав ти світило вічної краси.

III.

Подруго моя мила,
Я знаю — тужиш ти.
Так щож! Не моя сила
Полекшу принести.

Між нами річка крови,
Між нами море сліз.
Деж той човен любови,
Щоби нас перевіз?

IV

Не вжеж піду я сам-на-сам
Доріжкою пільною
І вітер лиш заплаче там
Й заскавулить за мною?

Не вжеж в якійсь чужій землі
Мене у гріб заріють
І хрест березовий дощі
В осінню ніч обмиють?

Не вжеж? О ні! Таж маю я
Подругу вірну дуже.
На гріб прийде поезія
І піснею затужить.

V.

Отсе моя трагедія,
Сердечні болі,
До неба рад злетіти я,
А лину до землі.

У сні я бачу ангелів,
Добро і славу й честь,
А збуджуся: — довкола гнів,
І злоба, зависть, й месть.

VI.

Розійшлися дві дороги в поли
Й не зійдуться вже вони ніколи.

Розлучилися два серця вірні,
Душі дві, лихій судьбі покірні.

І пішли по двох шляхах розбіжних.
З роздрожжа по дорогах ріжних.

Поміж ними, серед роздрожжа,
Хрест остався і колюча рожа.

Доокола смерк, поля безмірні.
Розлучилися два серця вірні.

Розійшлися дві дороги в поли
Й не зійдуться вже вони ніколи.

VII.

Усьо, що злого було поміж нами,
Забудь! Забудь!

Душі згадками, ніби злими снами
Ти не троюдь!

Натомість кожну світляну хвилину,
Всі щастя дни.

У тямці, ніби дорогу перлину
Ти схорони.

Дивися, кільки в світі кривди й горя,
Що сліз в очах!

Най гарний спомин, ніби з неба зоря
Паде на шлях.

VIII.

Самотна хмарка сива
Мандрує по блакиті —
Людина нещаслива
Скитається по світі.

Куди ти, хмарко, линеш,
У гори, чи над море?
Куди ти йдеш, де згинеш,
Самотне серце хоре?

IX.

Цвітуть квітки, шумить трава,
Бренять мушки в повітрі,
Немов якісь сумні слова
Летять на крилах вітру.

Немов якісь слова сумні,
Несказані устами,
Що снилися колись у сні,
Що вмерли поміж нами.

X.

Гадали ми: зустрінемося
Ще колись з собою
В наших горах барвінкових
Під явір-горою.

Гадали ми: розцвітуться
Калинові квіти,

Ніби хвилі розіллються
Голоси тримбіти.

А Черемош під Сокільським
Загуде, заграє
Тую думу предковичну,
Яку він лиш знає.

Гадали ми: місяченько
Зійде над ялиці
І станем ми в його світлі
Срібні, яснолиці.

І станем ми яснолиці,
Мов не з цього світа,
Присняться нам, як диво-сон
Молодії літа.

Присняться нам розмріяні,
Нездійснені думи,
Ніби тії розвіяні
Полонинські шуми.

Гадали ми, думали ми,
А та наша доля
Повіяла туманами
З далекого поля.

Повіяла туманами
Бурею з півночи,
Стогнуть гори, а Черемош
Зубами скрегоче.

Сторопені гаї наші,
Поранені чола
Верхів гордих, — осталася
Руїна довкола.

Над руїною оттою
Не місяць це схопить —
На на мрія нездійснена
Ціла в слезах ходить.

XI.

Зелений дуб стоїть посеред поля,
Мов зачарований з казок лицар,
А осторонь шумить струнка тополя
Й чолом високим до ягає хмар.

Кругом збіжжа, спів птахів, вітру шуми,
То знов зима, лиш сніг і сніг кругом;
Дуб дивиться й думає вічні думи,
Тополя клониться йому чолом.

Хотіла би листочками дрібними
Торкнутися його сильних рамен,
Так щож! Простір і поле поміж ними,
Вона одна і він стоїть оден.

Не зближить їх ні нічка з рішлива,
Ні заметіль, ні літом гураган.
Мабуть і наша доля нещаслива
Така сама, такий і наш талан.

ХІІ.

Сховай в душі глибоко, гень, на споді
Свій слухний жаль і кривди почуття.
Й скажи собі: Га, що робити? годі!
Такий цей світ, таке отсе життя.

Цвітуть бажання наші, мов весною
Вишневим, білим квітом вкритий сад,
А злоба людська хмарою грізною
Іде на них і злість їх бе, мов град.

Та ти не бійся; грає на сонці стає,
І люта буря з вітром прогуде.
Коралями між листем запалає
Дозрілий овоч — тиха осінь йде.

ХІІІ.

Піди в город і білі хризантеми
Сплети в вінок, жемчужений росою,
Й питайся їх: о квіти, хто ми, й де ми?
Що сталося з минулою весною?

І принеси з городу у світлицю
Вінок, що білими сплела руками,
І поклади його на ту полицю,
Де хрест стоїть між ярами свічками.

Осінній смерк і хрест й зів'ялі квіти,
Ось відповідь на всі твої питання. —
Ще хвиля місяць зійде і освітить
Чоло твоє. — Добраніч! Спи до раня!

XIV.

Товаришу! Люби життя,
Люби людей, природу,
А кривду кинь у забуття,
Як камінь в тиху воду.

XV.

Прийди до мене. Ти не бієсь спокою,
Ні самоти, що блудить між гробами
В осінню ніч. Прийди і будь зі мною
Так як колись, колись давними днями.

Прийди до мене й принеси з собою
Арому піль, засіяних збіжжями,
Прийди з жаллями, смутком і з тугою
Так як колись, колись давними днями.

XVI.

Снуйся, снуйся, нитко павутини,
по стерни!

Ніби смуток сірої години
в осени.

Ніби тії любі сні, що свились
нам колись,

Ніби спомин, що і ми любились,
й розійшлись.

Буря.

(Виїмки з поеми).

Війна, війна! Чи в світі хто бував,
Щоби пізнав її й не проклинав?

Чи був такий, щоби її пережив,
А не тужив і сліз гірких не лив?

Порила ниви, знищила ліси
Позбавила землі добра й краси.

Не скрився перет нею в нетрях гір
Ні олень, ні медвідь, ні мнший звір.

Ні в скілях, ані на верхах ялиць
Не було ночі тихої для птиць.

Вона пірнула в океанів глиб,
Щоб нищити життя спокійних риб.

Не пощадила навіть цвинтарів —
Здавалося: весь світ збожеволів.

І позабувши про добро її любов
Летів в пекольну пропасть стрімголов,

У нас в селі нераз Михайло Швець
Оповідав про Пруса й Кенігрець,

А було навіть кілька чоловік,
Що пам'ятали сорок восьмий рік.

І революцію і повстання Маляр,
І Москалів, що їх прислав був цар.

Бувало чуєш й кажеш: „ні не вір
Та-ж чоловік, то чоловік, не звір.“

А нині — бачиш: гірший від звірюк,
Від тигрів, левів і від їдких гадюк,

Аж по душі піде тобі мороз.

Де-ж ці слова, що їх учив Христос?

Де-ж ці науки про ад і про рай,
Не вжеж тепер прийшов усьому край?

Не вжеж ми знов підемо в чорний ліс,
Щоби нас волос, як звірів обріс,

Шоб пазурі нам вирости і знов,
Щоб мясо дерли ми і пили кров...?

Самотний плуг.

.

Посеред нив сторчить самотний плуг.
Незорана земля лежить в округ.

Леміш заржавів, срібне чересло
Зчорніло й диким зіллем обросло.

А деж властитель дівся? Деж ратай?
Мабуть пішов обороняти край.

Волів побили, коний взяли в трен,
Лишився плуг на полі сам оден.

Чекає, поки тут не зогние,
Або гранат його не розісе.
Леміш іржа гризе, а чересло
Травою й диким зіллям обросло.

Одинокий.

Ніч, осінь пустка. Їжиться стерня,
Сухе галуззя об ітає з пня.

Шумить безлистий ліс, скиглять вітри,
Слота, імла, нудьга — подруги три.

Пібралися за руки полем йдуть
З села в село. Скучна безцільна путь.

Стрічає їх якийсь обдертий пліт,
Сухий бурян і недоцвिलий цвіт.

Стрічає їх новий, розмоклий гріб,
Сліди насильства, голоду, хоріб.

Бездомний пес наїжився, біжить,
Кругом луна горить, горить, горить.

Де хата була там пустий димар
Сторчить в гору, мов кличе з неба кар.

Ні клуні, ні повітки, тільки пліт —
Під ним дідусь, без шапки, без чобіт.

Вірлиний зір, кудись у пільму впер,
Мов ума збувся, одубів, завмер.

Лиш на устах повис тяжкий проклін,
Усі пішли, в селі оставсь лиш він.

Він не піде. Сконає краще тут,
Як біля пня відбитий вітром прут...

Луна горить, скиглять, ревуть вітри,
Слота, імла, нудьга — подруги три.

На варті.

На дроти і рови паде імла.
Іде до тебе смуток від села,
Обдертий, босий. В спланих очах
Якийсь безтямний, божевільний страх.

І жалується, мов дитя квилить,
Що третій день село горить й горить.

Що з димом праця людська марне йде,
Що голови склонити їм ніде.

Що всюди плач людей, худоби рев,
І луск надучих стріх і тріск дерев.

Зторіла церква, впав з дзвінниці дзвін,
А кулі бють і бють з усіх сторін.

Ані в-перед тікати, ні йти в-зад,
Ні помочи ні ради. Пекло! Ад!...

І жалується тихо і квилить,
Кругом дими, село палахкотить.

А ти стоїш, глядиш безрадно в ліс,
І тулиш, ніби друга, зимний кріс.

Зустріч.

Між дротами і між ровами, в млі
Ніби дві жінки, ніби відьми дві.

Волосся — дріг, а тіло — біла кість;
Їх погляд світ палить, їх віддих їсть.

За ними дим волочиться, мов плащ,
Падуть слова, немов каміння з пращ.

„Що робиш, сестро?“ „Кошу ніч і день.
А ти?“ „А я іду й рубаю в пенъ.“

„Втомилась ся?“ „ще й як! Не чую ніг
А ти?“ „Що — я! Тут чорт би ізнеміг.“

„Передше, сестро, то було не те.
Все на верху, коса іде й мете.

А нині жовнір скрився, як борсук.
Бери його! Не чую, сестро, рук!“

„Колись війна — з краю мандруеш в край,
А нині в воду лізь й до хмар літай.“

„Богато ще роботи?“ „Чорт їх вість!
З обох боків велика дуже злість.

З обох боків неімовірна лють.
Такої ще не бачила мабуть.“

„Сестрице! Перше й ми були не ті,
Кров з молоком і коси золоті.

Манили ми до себе і тягли,
За наші ласки люди в бій ішли.

А нині — бач які! Старі — старі,
Беззубі і гідкі, мов опирі!“

„І скучьо стало. Ох, як скучно! Нудь!
Зів'яло тіло і висохла грудь.

Снуєшся полем, ніби той павук,
Ще трохи й косу випустиш із рук.

Кріпімся! Завтра до роботи знов!“

Чоломкнулись чарками — в них людська кров.

Молитва.

Не дай мені, мій Боже, біля хати,
Яку в ночі ограбили злодії,
Безрадно сльози лить і наїкати
Сумним псалмом пророка Єремії!
А дай мені діждатися години,
Коли мій люд порве важкі кайдани,
Щоб я пісні, немов уста дитини,
Мов добрий лік поклав йому на рани.

Не хочу я мерцям хвалу співати,
І радості шукати між гробами,

Не хочу я нікого проклинати
За те, що сталося тепер із нами.
Не люблю слів, що мають силу їди,
Бо їдь труїти може, не цілити, —
У самоту відходжу, трупоїди,
Щоби свій сон, великий сон доснити.

Не дай мені, о Господи совою
О півночи на цвинтарях гукати,
І не кажи словами, мов мітлою,
З руїн кістки й черепа вимітати, —
Переміни мене у квітку сину,
Осяяну поранною росою,
Хай ї зіве дигина й на хвилину
Хай звеселить себе її красою.

Зміст.

	стр.
Мій спів	3
Мрії розвіяні	3
Заспів	4
Молоді пісні	4
Над полем	5
Сонце гасне	5
Весна	6
Картина	7
Вечірній дзвін	8
Наші гори	9
Ніч над Черемошом	10
До Черемоша	10
На лодці	11
Ні, не видержу я!	11
Така чудова нічка	13
До одинокої ялиці	13
Як шумно філя грає	14
Студена хвиля плеще	15
І ми пішли	16
Гори мої гори	17
Останній птах в вирій летить	18
Відчинилися небесні шлюзи	18

Вя
Пі
Го
Гі
.

	стр.
Вянуть квіти	19
Під шніхлером	0
Гостина	20
Гість	21
Ж равлі	22
Коли в саді	23
Цить!	23
Прийдуть задушні дні	24
Перший сніг	24
Finale	25
Я знаю	26
Жаль	27
Спочинь серце на хвилину	27
Пожовкле листя	28
Хтось мене кличе	28
Приснились нам, приснили	29
Де єсть твоїй дім?	29
І в мене був свій рідний край	30
Ой колосися, ниво, колосися	31
Намова	32
В ночі	32
Привид	34
Деж ви?	35
Передвічна туги	35
Возьми мене	37
Сніжок	38
В тиху нічку	39
Вороне чорний	40

Ударте в дзвін	
В тисячний день війни	
Коли-б я мала	
На святій вечір	
Коли умру	4
Неси в душі свою найкрасшу думу	46
Подруго моя мила	46
Не вжеж піду я сам-на-сам	47
Отсе моя трагедія	47
Розійшлися дві дороги в поли	47
Усьо, що злого було поміж нами	48
Самотна хмарка сива	49
Цвітуть квітки	49
Гадали ми	49
Зелений дуб	51
Сховай в душі глибоко	52
Піди в город	52
Товаришу!	53
Прийди до мене	53
Снуйся, снуйся	53
Буря	54
Самотний плуг	55
Одинокий	56
На варті	57
Зустріч	58
Молитва	59

1.80 (1986)

рл 3425 ч

БОГДАН ЛЕПКИЙ

ВИБІР ВІРШІВ